

Karabağ Sorunu: Soçiden sonra - 1

<http://1news.com.tr/yazarlar/20110311030938397.html>

Karabağ sorununun çözümünə ilişkin görüşmələrin son ayağını Soçi'deki üçlü görüşmə təşkil etdi.

Soçi görüşməsinə əvvəlcədən barış anlaşmasına ilişkin böyük beklentilər oluşturulmuştu. Beklentilərin yüksəlməsinin səbəblərindən birisi də görüşmə əvvəli iki ölkə rəhbərlərinin və uluslararası quruluşların təmsilçilərinin yaptıkları açıqlamaların olumlu olmasıydı. Açıqlamalarda liderlərin sonuqsuz görüşmələri tərcih etməyəcəkləri və sadəcə sonuq alınacaq görüşmələrə katılacaqları ifadə edilməkdəydi. Sadəcə bu görüşdən yola çıxılaraq "əgər görüşmə yapılarsa mütləqə ciddi bir sonuq çıxacaqdır" görüşü ifadə edilməkdəydi. Örneğin, Ermənistan Parlamenti Başkanı Ovik Abramyan "Ermənistan və Azərbaycan dövlət başqanlarının önəmli bir qərar almaq üzərə olduklarını və bu görüşmədə ciddi ilərləmə qaydədileceğini" ifadə etməkdəydi.

Azərbaycan rəhbərləri isə görüşmələrdən olumlu sonuq sıklması ihtimalindən bəhsəderkən olumlu sonuq çıkmadığı təqdirdə görüşmələrə son verilebileceğini, hətta tərəf olaraq Ermənistan'ın bile bir yana bərakılaraq görüşmələrin Rusya ilə sürdürülməsi ihtimalindən bəhsədiyorlardı. ABD'nin yeni Bakü Bəyükelçisi Matthew Bryza görüşmələrdən bir gün əvvəli yaptığı açıqlamada "ilərləmənin yaşanacağına yönəlik umudunu" dile gətirməkdəydi. Ama Karabağ sorunun tarixçəsi, niteliği və günümüze kadarki çözüm sürecinin ayrıntıları əslində bu beklentilərin pek qərçəkçi olmadığını göstərməkdəydi.

5 Mart'ta Soçi Azərbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, Ermənistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan və Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev arasında üçlü görüşmələrin dokuzuncusu gerçəkləşdirildi. Görüşmə sonrasında yapılan üçlü açıqlamada (Soçi Bildirisi) Karabağ sorununun çözüm sürecinin "mevcut gidişatının və geleceğinin tüm ayrıntılarıyla ele alındığı, 27 Ekim 2010 tarixte Heşterhan'da imzalanmış üçlü bildirgenin öngördüğü hususların tam şəkildə gerçəkləşdirilməsi için çabaların artırılması gerektiği, askeri rehinələrin tamamının dəğiş-tokuşu sürecinin sonlandırılması gerektiği, atəşkes hattında ihlələrin AGİT Minsk Grubunun Eşbaşkanlarının və AGİT Dönem Başkanının Özel Temsilcisinin kontrolü altında araşdırılması gerektiği, sorunun genel olarak çözümü açısından AGİT Minsk Grubunun Eşbaşkanlarının çalışmalarına ek olaraq bu formatta (üçlü görüşmə formatında) çalışmalara da devam edileceği vurgulanmaktaydı. Azərbaycan və Ermənistan devlet başkənləri Soçi'de ayrıca AGİT Minsk Grubunun Eşbaşkənləriylə də görüşmələr yaptılar.

AGİT Minsk Grubunun Eşbaşkənlərindən birisi olmasına rağmen Rusya'nın arabuluculuğunun giderek daha da ön plana çıkması, durumun en gərgin olduğu dönemlərdə bile bu devletin arabuluculuğuylə üçlü görüşmələrin, ya da BDT Zirvələrində görüşmələrin mutlaka gerçəkləşdirilməsi, buna ek olaraq son Soçi Bildirgesində bu arabuluculuğa yazılı şəkildə özel vurgu yapılması Rusya'nın 1990'lı yıllarda soruna ilişkin elde edemediği konuma kismən yaxlaşması olaraq görülebilir. Bunda sorunun çözümünə ilişkin diğər iki Eşbaşkan ülkeyə və genel olaraq Batıya (belki de gereğindən fazla) yüklənən bekləntinin bunlar tərəfindən karşılanamamasının və Ağustos 2008 olaylarından sonra Rusya'nın "gerçək konumunun tərəflərcə daha iyi anlaşılmmasının" önemli etkisi olmuştur.

Soçi görüşməsindən sonra tıpkı Heşterhan görüşməsi sonrasında olduğu gibi atəşkes ihlələrin artması diqqət çəkdi. 8 Mart 2011 tarixində Ermənistan ordusunun keskin nişəncisi bir kismı Ermənistan'ın işğali altında olan Ağdam bölgəsinin işğal edilməmiş Şıhlər

köyündeki 8 yaşlı çocuğu kafasından vurarak öldürmüştür. Olay Azərbaycan kamuoyunun sert tepkisine neden olmuştur. Olay üzerine 9 Mart tarihinde Azərbaycan Savunma Bakanlığı sözcüsü Eldar Sabiroğlu açıqlama yaparak Ermenistan'ı sürekli olarak bölgedeki durumu gerginləştirməklə suçlamışdır. Sabiroğlu'na görə "Ermenistan her önəmli görüşmə öncesində ya da sonrasında provokasyon girişimində bulunmakta, atəşkes ihlallerini sıklaştırmaktadır. Bunun son örneği de Soçi görüşməsindən sonra yaşanmışdır". Sabiroğlu 8 yaşlı Bedelov Fariz Arif oğlu isimli çocuğun katledilmesini sert dille eleştirmiş, fakat Azərbaycan tarafının "her şeye rağmen soğukkanlılığını muhafaza edərək, karşı atəş açmadığı" vurgulamışdır. Buna neden olarak "barış görüşmələrinin yoğunlaştırıldığı bir dövəmdə Ermenistan tarafının oyununa gəlməmə istəği" və "daha mürekkəbi kurumamış Soçi anlaşmasına sadakat çabası" gösterilmişdir. Eldar Sabiroğlu, Ermenistan'ın bu provokasyonları önlenmediği takdirde Azərbaycan'ın sivil ve askeri kayıplara karşı sessiz kalamayacağı ve "bir anda geri dönülemez tehlikeli bir sürece girilme ihtimalinin yüksek olacağını" özel olarak vurgulamışdır. Sabiroğlu'nun açıklamasında ifade ettiği hususa aynı gün "The Economist" de dikkat çekmişti. Gazete bir tarafın özel olarak tasarlaması sonucu olmasa bile Azərbaycan-Ermenistan hattında savaş ihtimalinin her geçen gün arttığını iddia etmişti.

Nitekim bu durum uluslararası kuruluşların da dikkatini çekmektedir. En son AGİT Dönem Başkanı Audronius Ajubalis Minsk Grubu temsilcileri ile Vilnüs'te yaptığı görüşmə sonrasında çözüm sürecinin uzunluğunun hem zorunluluğuna, ama atəşkes ihlalleri nedeniyle aynı zamanda çok riskli oluşuna dikkat çekmişti.

Devam edecek...